

เทศน์เช้า วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว! ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ วันนี้วันพระ วันพระ เป็นผู้ประเสริฐ ผู้ประเสริฐต้องให้หัวใจเราประเสริฐไง วันพระเวลาทางโลกเขาบอกว่าวันพระไม่ได้มีหนเดียวนะ คำว่า “ไม่ได้มีหนเดียว” เขาคิดว่าเขาจะแก้ไขได้ เขาจะปรับปรุงตัวเองเขาได้

แต่ของเราวันพระไม่ได้มีหนเดียวนะ ถ้าในวันพระนี้เราปฏิบัติไม่สมตั้งใจ พระหน้าเราจะเอาให้หนักกว่านี้ เราจะให้ดีกว่านี้ เพราะเวลาเราบวชใหม่ๆ เราอยู่ทางภาคอีสานนะ วันพระวันโกนเป็นวันที่ไม่นอน

วันปกติเราก็ภาวนากันเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว แต่ถ้าเป็นวันพระวันโกน เราภาวนามากขึ้น ๒ เท่า ๓ เท่า นี่เป็นเรื่องปกติเลย เป็นเรื่องธรรมดา แต่เรื่องธรรมดา เวลาปฏิบัติเขามีหนักมีเบา ใจ คำว่า “มีหนัก” เวลาคนเจ็บไข้ได้ป่วยเขาไปรักษา ถ้าเจ็บไข้ได้ป่วยมากเขาต้องผ่าตัด เขาต้องอะไร เขาต้องทำอะไรเพื่อการรักษานั้น เวลาคนเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นแค่ไข้หวัด เป็นแค่เรื่องไข้ธรรมดา เขาก็รักษาพินๆ เห็นไหม เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยมันยังมีหนักมีเบาเนาะ เวลาโรครุนแรงขึ้นมาเขาต้องรักษาด้วยความเข้มข้นของเขา

นี่ก็เหมือนกัน โรคกิเลสของเรา วันไหนถ้ามันกระทบรุนแรงขึ้นมามันจะเจ็บช้ำน้ำใจมาก แต่ถ้าวันปกติมันก็เฉาๆ ในหัวใจ วันปกติมันก็บีบมันก็คั่นนะ มันเหงามันหงอย มันเศร้ามันสร้อยอยู่อย่างนั้นแหละ นี่เรื่องธรรมดาของกิเลส แต่ถ้าเวลามันกระทบรุนแรงขึ้นมามันให้ผลมหาศาลเลย แล้วเราจะดูแลอย่างไรล่ะ

เวลาจะดูแลหัวใจของเรา ถ้าเรามีสติ มีสมาธิ มีปัญญา เวลาคนทางโลกเขาทำมาหากินกัน เขาต้องใช้ปัญญาของเขา คนทำคุณงามความดีของเขา เขาต้องใช้ปัญญาของเขา เวลาเรา

ประพาศปฏิบัติของเรา เราต้องมีปัญญาของเรา ถ้าปัญญาของเรา เขาเรียกว่าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันเป็นปัญญาจากสามัญสำนึก ปัญญาของเรา เพราะเรามีสำนึก เราเป็นคนดี เราสำนึกว่าเราจะเอาคุณงามความดี ปัญญาสามัญสำนึก ปัญญาของโลกียปัญญา ปัญญาเกิดจากเรา

แต่ถ้าเราใช้ปัญญาของเรามากขึ้น ปัญญาขึ้นมาจะละเอียดรอบคอบขึ้น มันก็ยับยั้งความคิดนี้ได้ ถ้ายับยั้งความคิด ความคิดที่มันไปรู้ไปเห็น ไปรู้ไปเห็นแล้วก็ยังแปลกใจ พอแปลกใจขึ้นมา ถ้ามีสติปัญญามันจะเข้าใจ ถ้ามันแปลกใจไป แปลกใจคือสมุทัย แปลกใจคือสงสัย แปลกใจคือไม่รู้

แต่ถ้ามีปัญญาขึ้นมา ปัญญามันรู้ มันแยกมันแยะไป อ้อ! เพราะเราเห็นนิมิต เพราะเราไปรับรู้อารมณ์ รสอย่างนี้เป็นรสพื้นฐาน รสของสมาธิธรรม มันไม่ใช่รสของปัญญา ถ้ารสของปัญญา ปัญญาที่เกิดจากสัมมาสมาธิ เวลามันลอดมันลอน มันเบา มันปลอดมันโปร่ง มันโล่งโล่งมากกว่านี้ ถ้าโล่งโล่งมากกว่านี้ เวลามันเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมา ถ้าคนไปรู้ไปเห็นมันจะเข้าใจเพราะมันเกิดปัญญา

ปัญญาทางโลก เวลาเขาทำหน้าที่การทำงานเขาต้องมีปัญญาของเขา เราจะประพาศปฏิบัติขึ้นมา เราจำว่ามันเป็นลิขสิทธิ์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราไปศึกษา พระพุทธเจ้าไม่สงวนลิขสิทธิ์ ท่านเผยแพร่ธรรมอยู่แล้ว แต่กิเลสของเรามันสงวนใจ ทั้งๆ ที่ไม่ใช่สมบัติของเรา ทั้งๆ ที่เป็นสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่มันหน้าด้าน มันหน้าด้านไปยึดว่าของเราๆ รู้ เก่ง มันหน้าด้าน กิเลสเรามันหน้าด้าน ทั้งๆ ที่สมบัติไม่ใช่ของเรา สมบัติเป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านเมตตา ท่านวางเป็นธรรมวินัยไว้ให้เราศึกษาค้นคว้า ค้นคว้ามาเพื่อทดสอบ เพื่อพัฒนาใจของตัวเองขึ้นมา มันหน้าด้าน มันไปยึดว่าเป็นของมัน เพราะมันขาดสติ

แต่ถ้ามีสตินะ เออ! เราเศร้า เราเหงา เราหงอย เราทุกข์ เรายาก ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านบอกมันเป็นอนิจจัง สรรพสิ่งมันเป็นแบบนี้ มันเป็นข้อเท็จจริง ถ้าเราศึกษา เราเข้าใจมันก็ เออ! จริงของท่าน พอจริงของท่านมันก็ไม่ยึดไม่ถือจนเกินไป มันก็ปล่อยวาง

เวลาไปศึกษา มันศึกษามันก็เรื่องโลกียปัญญา เรื่องของโลกๆ ปัญญาเข้าใจ เข้าใจแล้วยังรู้จักตัวเองหรือเปล่า? ยังเลยนะนั่น เพราะว่าธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไป

โรงพยาบาลใจ หมอให้ยามาก็รับมากินใจ แต่เราวินิจฉัยโรคเราได้หรือเปล่า เราไม่รู้ไหมว่าเราเป็นโรคอะไร? ไม่รู้หรอก เวลาไปหาหมอ “หมอหายไหม หมอหายไหม” ไปโรงพยาบาล ถามทุกคน “หมอหายไหม หมอหายไหม” กลัวแต่จะตาย

แต่เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ไปยึดของเขา นั่นละยา แต่มันไม่ใช่เป็นความจริงของเราใจ ถ้าเป็นความจริงของเรา มันเกิดภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการรื้อค้น เกิดจากค้นคว้าของเรา

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านรื้อค้นของท่านนะ เวลาท่านเทศนาว่าการข้มมัจจๆ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม เพราะในใจของพระอัญญาโกณฑัญญะรื้อค้นเห็นไหม “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา” เป็นธรรมดาของคนทีรู้ที่เห็นใจ ธรรมดาของคนทีเข้าใจใจ

แต่มันเป็นความหนักหนาสาหัสสากรรจ์ของเราใจ เพราะเราไม่ธรรมดา มันตกตะกอนในใจ มันเจ็บ มันไม่ธรรมดา ถ้าธรรมามันก็ปล่อย แล้วธรรมดา ธรรมดาที่เราปล่อยได้มันก็เป็นโรคเป็นหวัดเป็นไอ รักษามันก็หาย นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันก็ เออ! เข้าใจๆ เข้าใจมันก็เป็นหวัดเป็นไอใจ มันเรื่องเป็นไข้หวัด มันเรื่องธรรมดา ไม่รักษามันก็หาย แต่ถ้าเป็นโรครุนแรงมันหายไหม มันมีเชื้อโรคมันหายไม่ได้หรอก

เรามีอวิชา เรามีความไม่รู้ฝังมาในหัวใจของเรา เราถึงได้มาเกิด เพราะมีอวิชาถึงเวียนว่ายตายเกิดนะ เพราะมีอวิชา นี่ก็เหมือนกัน เราจะมารื้อค้นของเรา เราต้องทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบระงับเข้ามา สงบเข้ามา

เวลาไปศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็หน้าด้านว่าเป็นของเรา เวลาเราปฏิบัติไป พอจิตมันสงบเข้ามาแล้ว “อ้อ! นี่นิพพาน” มันสงบเข้ามามันแค่พัก่อน สงบเข้ามา มันก็เป็นอิสระ มันวาง วางสัญญาอารมณ์เข้ามาเป็นตัวมันเอง ตัวมันเองมีอวิชา ตัวมันเอง แล้วตัวมันเองมันจะเห็นตัวมันเองไหมล่ะ? มันไม่เห็นตัวมันเองใจ

พอไม่เห็นตัวมันเอง เวลาจิตสงบแล้วรำพึงให้เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม พอเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมเพราะอะไร ถ้าไม่เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม มันก็หุดสั้นเข้ามา มันก็เป็นตัวของมันเอง มันก็ซ่อนเร้นตัวเองไว้ ว่าตัวเองเป็นผู้ดี ตัวเองเป็นผู้

สะอาดบริสุทธิ์ ตัวเองเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ตัวเองดีไปหมดเลย เพราะมันเป็นสมาธิใจ แต่พอมันคลายตัวออกมาแล้ว เราควบคุมไม่ได้แล้ว ควบคุมไม่ได้เพราะมันสวดยอารมณ์มันก็พลิกกันไป

แต่ถ้าเราเห็นกาย จิตมันสงบแล้วมันพาดพิงถึงกาย พาดพิงถึงกายที่เรา เราเป็นคนบริหารจัดการ เราเป็นคนพิจารณา มันไม่ใช่พาดพิงโดยอวิชชา พาดพิงมันสวดยไปโดยอวิชชา สวาปามเข้าไปเป็นอารมณ์ขึ้นมา สวาปามเข้าไปแล้ว

แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญา เราทำสมาธิขึ้นมาได้ มันพาดพิง พาดพิง มันไม่ใช่สวาปาม มันพาดพิง พาดพิงเราเห็น อืม! พอเห็นขึ้นมาเราพิจารณาของเรา พอมันพาดพิงอย่างนี้ จิตมันหลงอย่างนี้ จิตมันไม่เข้าใจอย่างนี้ มันถึงยึดมันเป็นสักกายทิฎฐิ ทิฎฐิความเห็นว่าเป็นของของเรา

เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะ “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา”

ไอนี้มันไม่ธรรมดา มันเป็นของเรา มันธรรมดาที่ไหน ของเรา เพราะของเรามันเกิดทิฎฐิเป็นสิทธิของเราใช่ไหม เวลาเกิดเป็นของเรามันเกิดทิฎฐิยึดใช่ไหม เราบอกว่า “ไม่ยึดๆ ไม่ยึดหรือ” แต่ทางข้อเท็จจริงมันยึด มันยึด กิเลสมันยึด เราบอก “ไม่ยึดหรือ” มันยึด เราบอก “ไม่ยึด”

อ้าว! ไม่ยึดก็เอ็งพูดไป แต่ถ้าข้อเท็จจริงมันยึดของมัน แล้วมันไม่มีอะไรไปแก้ไข มันไม่มีอะไรไปแยกแยะ มันไม่มีอะไรพิสูจน์ มันจะปล่อยวางได้อย่างไร

แต่พอมันพาดพิง เราพิจารณาของเรา พอจิตสงบแล้วพิจารณา เห็นไหม นี่ก็คือปัญญาในภวานามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภวานาใจ เวลาเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั่นเป็นสัญญาใจ ตั้งขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง จำขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาแล้วมาแยกแยะ แยกแยะวิเคราะห์วิจัยมันก็วิจัย ถ้าวิจัยอย่างนี้มันก็เห็นธรรม เห็นไหม คุณสิ เวลามันเศร้า มันหงา มันหงอย ไปศึกษาแล้วมันก็ปล่อยวาง นี่ก็เหมือนกัน ไปศึกษามาวิเคราะห์วิจัยขึ้นมามันก็สบายใจใช่ไหม มันสบายใจแล้วมันก็ “ว่างๆ ว่างๆ” ว่างๆ อะไรนะ

เราต้องมีสติมีปัญญาของเรา ถ้าปัญญาของเรามันเกิดขึ้นมา เราต้องพิสูจน์ตรวจสอบ เราต้องมีการกระทำให้ใจมันทำขึ้นมา นี่ฟังธรรมๆ เพื่อเหตุนี้แหละ ฟังธรรมๆ ก็ธรรมขององค์

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใครประพฤติปฏิบัติขึ้นมาแล้วจะเข้าใจได้ ถ้าเข้าใจได้มันเป็นความจริง

แล้วเวลาความจริง ความจริงเป็นอย่างนี้ละ “สูงสุดสู่สามัญ” ของเป็นสามัญ ของใกล้ตัวของพี่น้องๆ นี้แหละ คุณติ ทางวิทยาศาสตร์เขาพิสูจน์เลยนะ วัฒนธรรม สิ่งใดสิ่งหนึ่ง การกระทำของเรา การอยู่การกินเขาไปเขียนวิจัย อู้อู! เป็นดอกเตอร์ เป็นวิชาการ เขียนหนังสือเป็น ๔ เล่ม ๕ เล่ม แค่งินข้าว แค่งินข้าวเขาไปเขียนมหาศาลเลย ของพี่น้องๆ นี้แหละ

ไอ้นี้ก็เหมือนกัน ของในใจเรา ของพี่น้องๆ นี้แหละ แต่เวลาแก้ไขขึ้นมา โอ้อโฮ! ต้องลงทุนลงแรงกันนะ ต้องรูดกันนะ ต้องเข้าป่าเข้าเขานะ โอ้อโฮ! ต้องพยายามให้จิตสงบให้ได้นะ เข้าไปรื้อค้นใจของตัวเอง ของพี่น้องๆ นี้แหละ ของหัวใจเรานี้แหละ ของที่มันอยู่กับเรานี้แหละ ของพี่น้องๆ ถ้าเป็นเรื่องปกติไม่มีราคาเลย เพราะอะไร เพราะทุกคนก็มีใช้ไหม ทุกคนก็มีความรู้สึกหมด ทุกคนก็มีของในใจทั้งนั้นแหละ ทุกคนมีอยู่แล้วมันไม่มีราคาหรอก แต่เพชรนิลจินดา มันไม่ใช่ของเรา มันมีราคา

แต่เวลาปฏิบัติธรรมขึ้นมา ของพี่น้องๆ ถ้ามันจับได้ มันจับได้ มันรู้ได้ มันพิจารณาของมันไปนะ มันพิจารณาไป เวลามันปล่อยวางขึ้นมา ปล่อยวางๆ โอ้อโฮ! มันจะมหัศจรรย์ เวลาครูบาอาจารย์ท่านผ่านขั้นตอนไปท่านจะบอกว่า “ทำไมเราโง่ขนาดนี้ ทำไมโง่ขนาดนี้”

ไอ้ก่อนที่โง่มันว่ามันฉลาดนะ มันฉลาด มันรอบรู้ อู้อู! ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขยายความ ดีความ แสงทะเลอุปรูโปรง ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โอ้อโฮ! เข้าใจหมดเลย ฉลาดมาก

แต่พอมันปฏิบัติ มันรู้จริงเห็นจริงของมัน อืม! ทำไมเราโง่ได้ขนาดนี้ ทำไมเราโง่ขนาดนี้นั้นแหละเวลารำพึงขึ้นมา เวลามันอุทานขึ้นมาในใจนะ ถ้ามันอุทานขึ้นมาในใจ เห็นไหม

ของพี่น้องๆ พี่น้องๆ ก็หัวใจเรา ก็ของอยู่กับเรา ของอยู่กลางหน้าอก แล้วมันอยู่ที่ไหนละ ถ้าใครไม่ทำความสงบของใจ ใจไม่เคยเป็นสมาธิ ไม่เคยเห็นมัน ไม่เคยรู้จักมัน แต่ถ้ารู้จักมันแล้วก็รักษามันได้ยากมาก ของที่เป็นวัตถุเรายังต้องเก็บต้องรักษาอย่างดี ไอ้นี้เป็นความรู้สึก มันเป็นนามธรรมรักษาอย่างไร

รักษาด้วยสติ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เรามีสติมีปัญญา เรากำหนดพุทโธ ใช้ปัญญา
อบรมสมาธิขึ้นมา มันสงบระงับเข้ามา อย่างอื่น ของอย่างอื่น ของที่เรามีก็วางไว้นั้น เราจะรักษา
ใจของเรา ถ้าใจมันสงบร่มเย็นแล้ว ของทุกๆ อย่างมีค่าหมด มันมีคุณสมบัติในตัวมันเอง แต่ถ้า
จิตใจเราไม่ร่มเย็นเป็นสุขนะ โอ๊ย! ของนั้นเป็นความทุกข์มาก ต้องหาบต้องห้าม ต้องทุกข์ต้อง
ยาก

ใจตัวเดียวเท่านั้น ถ้ารักษาใจแล้ว มันสงบได้แล้ว มีความสงบระงับแล้วฝึกหัดใช้ปัญญา
เอาความจริง ความจริงเพราะอะไร เพราะเวลามันสมมุติเจตปหานแล้วมันเป็นอกุปปธรรม คงที่
ตายตัว แต่ถ้ายังไม่อกุปปธรรม อกุปปธรรม-อกุปปธรรม อกุปปธรรม สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา อนัตตา
มันแปรสภาพ มันไม่มีอะไรคงที่ นี่มันถึงยังเป็นความจริงไม่จริง

ความจริงอย่างนี้เป็นความจริงแบบไตรลักษณ์ ความจริงแบบกระบวนการของมัน
วิวัฒนาการของใจ มันต้องมีวิวัฒนาการของมัน พัฒนาของมัน จนถึงที่สุดมันถึงเป็นความจริง
ถ้ามันยังไม่มีวิวัฒนาการ นี่คืออนัตตา วิวัฒนาการ เห็นไหม สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมะของ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ตรงนี้ วิธีการ วิวัฒนาการของใจ พัฒนาการของมัน นี่! นี่!
พระพุทธเจ้าสอนตรงนี้

แต่พอมันเป็นอกุปปธรรมแล้วพระพุทธเจ้าไม่สอนหรือ เพราะทุกคนมันรู้ อกุปปธรรม
คงที่ตายตัว ใครสอนล่ะ แล้วสอนทำไมล่ะ แต่คนรู้จริงมันจะเห็นจริงอย่างนั้น เราปรารถนาตรง
นี้ เราปรารถนา เราพยายามของเราเพื่อให้มันเป็นความจริง ไม่หมუნเวียนไปอีก แต่นั่นมัน
หมუნเวียน มันหมუნเวียนของมันไปอย่างนี้ แต่ถ้าเป็นความจริงแล้วมันจะไม่หมუნเวียนไปอีก นี่
คือวิวัฒนาการของใจ

ทำได้ สิ่งนี้ทำมาเพื่อเรา เราปฏิบัติเพื่อเรา คั่นคว่าเพื่อเรา ฟังธรรม ของพี่น้อง ของอยู่กับ
ตัวของเรา ของเราเอง เราต้องมีครูบาอาจารย์คอยตอกคอยย้ำ คอยเตือนเรา แล้วเราทำของเรา
ขึ้นมาเพื่อประโยชน์กับเรา เอวัง